

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Β: ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΣΥΝΟΧΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΜΕΛΕΤΗ

Σύνοψη

Μελέτη σχετικά με την κατανόηση της διεθνοποίησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, η οποία βασίζεται σε δύο έρευνες, σε μια ανάλυση του ρόλου της ψηφιακής μάθησης, σε δέκα εθνικές εκθέσεις από την Ευρώπη και σε επτά εκθέσεις από χώρες εκτός Ευρώπης. Στο τέλος της μελέτης διατυπώνονται συμπεράσματα και συστάσεις σχετικά με το μέλλον της διεθνοποίησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη, με βάση εθνικές εκθέσεις και τη μέθοδο Delphi στην οποία συμμετείχαν ειδικοί της διεθνούς τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Το παρόν έγγραφο εκπονήθηκε κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής Πολιτισμού και Παιδείας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ

Centre for Higher Education Internationalisation (CHEI): Hans de Wit, Fiona Hunter
European Association for International Education (EAIE): Laura Howard
International Association of Universities (IAU): Eva Egron-Polak

ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ

Markus J. Prutsch
Θεματικό Τμήμα Β: Διαρθρωτικές Πολιτικές και Πολιτική Συνοχής
Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
B-1047 Βρυξέλλες
Διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

ΒΟΗΘΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Lyna Pärt

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Πρωτότυπο: EN
Μετάφραση: DE, FR

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΕΚΔΟΤΗ

Για να επικοινωνήσετε με τον Τομέα Πολιτικής ή να εγγραφείτε συνδρομητής στο μηνιαίο ενημερωτικό δελτίο του, στείλτε μήνυμα στο: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Το χειρόγραφο ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2015
© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2015

Το παρόν έγγραφο είναι διαθέσιμο στο διαδίκτυο στην ακόλουθη διεύθυνση:
<http://www.europarl.europa.eu/supporting-analyses>

ΑΠΟΠΟΙΗΣΗ ΕΥΘΥΝΗΣ

Οι απόψεις που εκφράζονται στο παρόν έγγραφο αποτελούν αποκλειστική ευθύνη του συντάκτη και δεν εκφράζουν κατ' ανάγκην την επίσημη θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Η αναπαραγωγή και η μετάφραση για μη εμπορικούς σκοπούς επιτρέπεται υπό την προϋπόθεση ότι γίνεται μνεία της πηγής και ο εκδότης έχει ενημερωθεί και του έχει αποσταλεί αντίγραφο.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Στη μελέτη με τίτλο «Διεθνοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης» (ΙοΗΕ) παρέχεται επισκόπηση των διεθνών τάσεων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με ιδιαίτερη έμφαση στην Ευρώπη, και διερευνώνται ο χαρακτήρας και οι στόχοι στους οποίους πρέπει αποσκοπεί η διεθνοποίηση. Η ΙοΗΕ αποτελεί ένα σχετικά νέο αλλά ευρύ φαινόμενο με ποικίλες πτυχές. Βασίζεται σε έναν δυναμικό συνδυασμό πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικοπολιτιστικών και ακαδημαϊκών προσεγγίσεων οι οποίες επηρεάζουν περιοχές, χώρες και ιδρύματα ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, όπως καταδεικνύεται με σαφήνεια στις εκθέσεις των 17 χωρών. Παρόλο που δεν υφίσταται ένα ενιαίο μοντέλο, υπάρχουν κοινοί σκοποί και στόχοι και στην παρούσα μελέτη προσδιορίζονται 10 βασικές εξελίξεις:

1. Αυξανόμενη σημασία της διεθνοποίησης σε όλα τα επίπεδα (ευρύτερο φάσμα δραστηριοτήτων, περισσότερο στρατηγική προσέγγιση, αναδυόμενες εθνικές στρατηγικές και φιλοδοξίες).
2. Αύξηση των θεσμικών στρατηγικών διεθνοποίησης (αλλά και κίνδυνοι ομογενοποίησης και έμφαση μόνο σε ποσοτικά αποτελέσματα).
3. Χρηματοδοτική πρόκληση σε όλες τις περιπτώσεις.
4. Τάση για αύξηση της ιδιωτικοποίησης στον τομέα της ΙοΗΕ μέσω της δημιουργίας εσόδων.
5. Ανταγωνιστικές πιέσεις λόγω παγκοσμιοποίησης, με αυξανόμενη σύγκλιση προσδοκιών, αν δεν έχουν ακόμα μετουσιωθεί σε πράξεις.
6. Προφανής μετατόπιση από το πεδίο της (απλής) συνεργασίας στο πεδίο (της ενίσχυσης) του ανταγωνισμού.
7. Αναδυόμενη περιφερειοποίηση, παράδειγμα της οποίας συχνά θεωρείται η Ευρώπη.
8. Οι αριθμοί σημειώνουν παντού αύξηση και ο συνδυασμός ποσότητας και ποιότητας συνιστά πρόκληση.
9. Έλλειψη επαρκών στοιχείων για συγκριτική ανάλυση και λήψη αποφάσεων.
10. Στους αναδυόμενους τομείς εστίασης περιλαμβάνονται η διεθνοποίηση των προγραμμάτων σπουδών, της διακρατικής εκπαίδευσης και της ψηφιακής μάθησης.

Είναι προφανές ότι στην Ευρώπη η διαδικασία της ΙοΗΕ ξεκίνησε με τα ευρωπαϊκά προγράμματα, ιδίως το ERASMUS, το οποίο δημιούργησε κοινές αντιλήψεις και κίνητρα για διεθνοποίηση, ενώ η διαδικασία της Μπολόνια ενίσχυσε την εν λόγω διαδικασία. Είναι επίσης προφανές ότι τα ευρωπαϊκά προγράμματα και μοντέλα είχαν αντίκτυπο στην εξέλιξη της ΙοΗΕ σε άλλες περιοχές παγκοσμίως.

Η ΙοΗΕ ενσωματώνεται σταδιακά σε εθνικό και θεσμικό επίπεδο, ιδίως στην Ευρώπη. Στο πλαίσιο της σχετικής ρητορικής, γίνεται αναφορά σε περισσότερο ολοκληρωμένες στρατηγικές ΙοΗΕ, στην πραγματικότητα όμως πρέπει να ληφθούν πολλά ακόμη μέτρα. Το επίπεδο επίτευξης είναι ανομοιογενές, ακόμα και στο εσωτερικό της Ευρώπης, ενώ προκλήσεις εκδηλώνονται στη νότια Ευρώπη και ιδίως στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη.

Οι αρμόδιοι για τον σχεδιασμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και όσοι εφαρμόζουν την ΙοΗΕ θεωρούν ότι η βελτίωση στην ποιότητα της διδασκαλίας, της μάθησης και της προετοιμασίας των φοιτητών για διαβίωση και εργασία σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον αποτελεί όχι μόνο βασικό όφελος που προκύπτει από την ΙοΗΕ αλλά και αιτία επιδίωξής της. Θεωρούν την άσκηση πολιτικής σε περιφερειακό/εθνικό επίπεδο ως βασική εξωτερική κινητήρια δύναμη και παράγοντα επιρροής των θεσμικών πολιτικών θέτοντας ως προτεραιότητα της

ΙοΗΕ τη διεθνή κινητικότητα των φοιτητών, την ερευνητική συνεργασία και τις στρατηγικές εταιρικές σχέσεις.

Η πραγματοποίηση άσκησης στο πλαίσιο της επιτροπής Delphi επιβεβαίωσε αυτήν τη θετική αντίληψη σε ένα σενάριο σχετικά με το μέλλον της ΙοΗΕ στην Ευρώπη: διαμόρφωση παγκόσμιων πολιτών και επαγγελματιών, οι οποίοι σέβονται και εκτιμούν τους λοιπούς πολιτισμούς, είναι σε θέση να συμβάλουν στην ανάπτυξη οικονομιών γνώσης και κοινωνιών χωρίς διακρίσεις. Μια τέτοια Ευρώπη θα είχε καλύτερες πιθανότητες όχι μόνο να ανταγωνιστεί τον υπόλοιπο κόσμο αλλά και να συνεργαστεί μαζί του.

Στο σενάριο επισημαίνονται οι ακόλουθοι παράγοντες διευκόλυνσης:

- Τεχνολογικές ευκαιρίες για εικονική ανταλλαγή και μεικτή μάθηση (συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης της διεθνούς αλληλεπίδρασης των φοιτητών).
- Περαιτέρω ανάπτυξη κοινών και διπλών πτυχίων.
- Περαιτέρω ενσωμάτωση των σπουδών που πραγματοποιούνται στο εξωτερικό και περισσότερες επιλογές πρακτικής άσκησης.
- Βελτίωση της αμοιβαίας αναγνώρισης ακαδημαϊκών μονάδων και πτυχίων.
- Ενίσχυση ποιοτικών δεικτών για διασφάλιση της ποιότητας και για τα συστήματα κατάταξης.
- Μεγαλύτερη δέσμευση για ισότιμες εταιρικές σχέσεις και αμοιβαία οφέλη.
- Ισχυρότερη προώθηση πρωτοβουλιών δημόσιου-ιδιωτικού τομέα.
- Μεγαλύτερη ευθυγράμμιση μεταξύ των πολιτικών εκπαίδευσης και έρευνας αλλά και με άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, επαγγελματική, ενηλίκων).

Επισημαίνονται επίσης τα ακόλουθα εμπόδια:

- Ελλιπής χρηματοδότηση, αυξημένη εξάρτηση από βραχυπρόθεσμες εξωτερικές πηγές χρηματοδότησης, υπερβολική εστίαση στη δημιουργία εσόδων, γραφειοκρατικά εμπόδια, δυσαρμονία όσον αφορά τα μοντέλα χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη.
- Ανεπαρκή συστήματα εκμάθησης ξένων γλωσσών, κυριαρχία της αγγλικής γλώσσας στους τομείς της εκπαίδευσης και της έρευνας.
- Υπερβολική εστίαση σε ένα είδος κινητικότητας, το οποίο είναι προσβάσιμο μόνο σε μια μικρή ελίτ και δεν έχει ενσωματωθεί στο πρόγραμμα σπουδών, ή στη διδασκαλία και τη μάθηση, έλλειψη συμμετοχής και ανταμοιβής για τις σχολές και το διδακτικό προσωπικό.
- Ελλιπής ενσωμάτωση των θεσμικών, εθνικών και υπερεθνικών πολιτικών.

Το σενάριο διεύρυνε τον υφιστάμενο λειτουργικό ορισμό της διεθνοποίησης ανάγοντάς την σε *«σκόπιμη διαδικασία ενσωμάτωσης μιας διεθνούς, διαπολιτισμικής ή οικουμενικής διάστασης στους στόχους, τις λειτουργίες και τις επιδόσεις της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, προκειμένου να ενισχυθεί η ποιότητα της εκπαίδευσης και της έρευνας για όλους τους φοιτητές και το διδακτικό προσωπικό και να καταστεί ουσιαστική η συμβολή της στην κοινωνία.»*

Αυτός ο καινούριος ορισμός αποτυπώνει την συνειδητοποίηση του γεγονότος ότι η ΙοΗΕ πρέπει να γίνει λιγότερο ελιτίστικη, ότι πρέπει να απευθύνεται σε περισσότερους και ότι η κινητικότητα πρέπει να ενσωματωθεί σε διεθνοποιημένα προγράμματα σπουδών τα οποία θα εστιάζουν στη διεθνοποίηση για όλους. Επίσης, επισημαίνεται εκ νέου ότι η ΙοΗΕ δεν αποτελεί αυτοσκοπό αλλά μέσο ενίσχυσης της ποιότητας και ότι δεν θα πρέπει να εστιάζει μόνο σε προσεγγίσεις οικονομικού χαρακτήρα.

Οι περισσότερες εθνικές στρατηγικές εξακολουθούν να εστιάζουν πρωτίστως στην κινητικότητα, στα βραχυπρόθεσμα και/ή μακροπρόθεσμα οικονομικά οφέλη, στην πρόσληψη ταλέντων και στη διεθνή κατάταξη. Αυτό σημαίνει ότι απαιτούνται πολύ μεγαλύτερες προσπάθειες προκειμένου να ενσωματωθούν οι εν λόγω προσεγγίσεις σε πιο ολοκληρωμένες στρατηγικές, στο πλαίσιο των οποίων η διεθνοποίηση του προγράμματος σπουδών και των μαθησιακών αποτελεσμάτων πρέπει να τύχουν επίσης μεγαλύτερης προσοχής, δεδομένου ότι αποτελούν μέσο ενίσχυσης της ποιότητας της εκπαίδευσης και της έρευνας.

Οι ακόλουθες συστάσεις στοχεύουν στη στήριξη της ανάπτυξης της ΙοΗΕ στην Ευρώπη.

1. Αντιμετώπιση των προκλήσεων που δημιουργούν τόσο οι ανισορροπίες στην κινητικότητα των ακαδημαϊκών μονάδων και των πτυχίων όσο και η θεσμική συνεργασία, δεδομένων των σημαντικών διαφορών μεταξύ των συστημάτων, των διαδικασιών και της χρηματοδότησης στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
2. Αναγνώριση της αυξανόμενης προτίμησης για περιόδους πρακτικής άσκησης και δημιουργία ευκαιριών ώστε να συνδυάζονται με την ανάπτυξη γλωσσικών και πολιτιστικών δεξιοτήτων και με τις σπουδές στο εξωτερικό.
3. Στήριξη του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζει το ακαδημαϊκό και διοικητικό προσωπικό στην περαιτέρω ανάπτυξη της ΙοΗΕ.
4. Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και βιομηχανίας στο πλαίσιο της κινητικότητας φοιτητών και προσωπικού.
5. Μεγαλύτερη προσοχή στη σημασία της «εγχώριας διεθνοποίησης», ενσωματώνοντας διεθνή και διαπολιτισμικά μαθησιακά αποτελέσματα στο πρόγραμμα σπουδών για όλους τους φοιτητές.
6. Άρση των φραγμών που εμποδίζουν την ανάπτυξη κοινών πτυχίων.
7. Ανάπτυξη καινοτόμων μοντέλων ψηφιακής και μεικτής μάθησης ως εργαλείου συμπλήρωσης της ΙοΗΕ.
8. Ευθυγράμμιση της ΙοΗΕ με τη διεθνοποίηση σε άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, επαγγελματική, ενηλίκων).
9. Τόνωση της δίγλωσσης και πολύγλωσσης μάθησης στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια βαθμίδα εκπαίδευσης, ως βάσης για μια γλωσσική πολιτική η οποία θα προωθεί τη διαφορετικότητα.
10. Άρση των φραγμών μεταξύ διεθνοποίησης της έρευνας και της εκπαίδευσης, σε όλα τα επίπεδα, για να αυξηθούν η συνέργεια και οι ευκαιρίες.

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση ως δημόσιο αγαθό και ως μέσο ενίσχυσης του δημόσιου συμφέροντος δεν είναι απαραίτητως ασυμβίβαστη με την αύξηση της επιχειρηματικότητας και της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, πρέπει όμως να διασφαλιστεί η συμμόρφωση των δράσεων που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της ΙοΗΕ με το έγγραφο «*Affirming Academic Values in Internationalisation of Higher Education, A Call for Action*» (*Επιβεβαίωση ακαδημαϊκών αξιών στη διεθνοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, Έκκληση για δράση*) (IAU, 2012) και τον *Διεθνή Χάρτη Κινητικότητας Φοιτητών* (ΕΑΙΕ και ΙΕΑΑ).

Ο σημαντικός ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της διαδικασίας της Μπολόνια όσον αφορά την ανάπτυξη της ΙοΗΕ στην Ευρώπη αλλά και παγκοσμίως είναι αδιαμφισβήτητος και πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω. Ωστόσο, στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας, είναι αναγκαία η εστίαση σε εταιρικές σχέσεις και συνεργασίες που αναγνωρίζουν και σέβονται τις διαφορές μεταξύ πλαισίων, αναγκών, στόχων, συμφερόντων των εταίρων και υφιστάμενων οικονομικών και πολιτιστικών συνθηκών. Η Ευρώπη μπορεί να αποτελέσει παράδειγμα μόνο εάν θελήσει να αναγνωρίσει το γεγονός ότι μπορεί να αντλήσει διδάγματα και από αλλού. Το μέλλον της ΙοΗΕ στην Ευρώπη διαφαίνεται δυνητικά λαμπρό, αλλά μόνο υπό τον όρο ότι τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη και οι συμμετέχοντες θα υποστηρίξουν έναν ανοιχτό διάλογο σχετικά με τη λογική, τα οφέλη, τα μέσα, τις ευκαιρίες και τα εμπόδια αυτής της συνεχούς διαδικασίας αλλαγής.